

آیین نامه پیشگیری و مبارزه با رشوه در دستگاههای اجرایی

شماره : 73377 ت 30374 هـ

تاریخ : 1383.12.22

نهاد ریاست جمهوری - وزارت دادگستری - سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور
 هیأت وزیران در جلسه مورخ 1383.9.1 بنا به پیشنهاد شماره 101.11750 مورخ
 1383.1.29 سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم
 قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و ماده (27) قانون رسیدگی به تخلفات اداری - مصوب
 1372 - و به منظور تأمین اجرای وظایفی که دستگاههای اجرایی به موجب قوانین برای
 پیشگیری و مبارزه با فساد در نظام اداری بر عهده دارند و همچنین تکمیل آیین نامه
 اجرایی قانون رسیدگی به تخلفات اداری و پیش بینی سازوکار اداری مناسب برای تسهیل
 خدمات رسانی به مردم، آیین نامه پیشگیری و مبارزه با رشوه در دستگاههای اجرایی را
 به شرح زیر تصویب نمود:

آیین نامه پیشگیری و مبارزه با رشوه در دستگاههای اجرایی

فصل اول - مصادیق رشوه

ماده 1 - کارکنان و مسؤولان دستگاههای اجرایی که مطابق بندهای ذیل مبادرت به اخذ

وجه و یا مال نمایند یا سند پرداخت وجه یا تسلیم مالی را دریافت کنند یا موجبات

جلب موافقت و مذاکره و یا وصول و ایصال مال یا سند پرداخت وجه را فراهم نمایند، با توجه به بند (17) ماده (8) قانون رسیدگی به تخلفات اداری - مصوب 1372 - پرونده آنان به هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری برای اعمال مجازات مناسب‌ارجاع خواهد شد.

الف - گرفتن وجوهی به غیر از آنچه در قوانین و مقررات تعیین شده است.

ب - اخذ مالی بلاعوض یا به مقدار فاحش ارزانتر از قیمت معمولی یا ظاهراً به قیمت معمولی و واقعاً به مقدار فاحش کمتر از قیمت.

ج - فروش مالی به مقدار فاحش گرانتر از قیمت به طور مستقیم یا غیرمستقیم به ارباب رجوع بدون رعایت مقررات مربوط.

د - فراهم نمودن موجبات ارتشا از قبیل مذاکره جلب موافقت یا وصول و ایصال وجه یا مال یا سند پرداخت وجه از ارباب رجوع.

ه - اخذ یا قبول وجه یا مال یا سند پرداخت وجه یا تسلیم مال از ارباب رجوع به طور مستقیم یا غیرمستقیم برای انجام دادن یا انجام ندادن امری که مربوط به دستگاه اجرایی می‌باشد.

و - اخذ هرگونه مال دیگری که در عرف رشوه‌خواری تلقی می‌شود از جمله هرگونه ابراء یا اعطای وام بدون رعایت ضوابط یا پذیرفتن تعهد یا مسؤولیتی که من غیر حق صورت گرفته باشد و همچنین گرفتن پاداش و قائل شدن تخفیف و مزیت خاص برای ارایه خدمات به اشخاص و اعمال هرگونه موافقت یا حمایتی خارج از ضوابط که موجب بخشودگی یا تخفیف گردد.

فصل دوم - تکالیف و وظایف دستگاه‌های اجرایی

ماده 2 - کلیه دستگاههای موضوع ماده (16) این آیین نامه برای تحقق اهداف این

آیین نامه نسبت به انجام موارد ذیل می باید اقدام نمایند:

الف - شفاف سازی مراحل انجام خدمات اطلاع رسانی مناسب به مردم، اصلاح و کوتاه نمودن روشهای انجام خدماتی که به مردم ارایه می گردد، توسعه فناوری اداری، انجام نظرسنجی از مردم و مراجعان بر اساس دستورالعملهایی که از طرف سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور صادر می گردد، (طرح تکریم مردم و جلب رضایت ارباب رجوع در نظام اداری و مصوبات مربوط به اصلاح سیستمها و روشهای اداری).

ب - آموزش کارکنان به نحوی که کارکنان ذی ربط از مفاد این آیین نامه به طور کامل مطلع شده باشند.

ج - انتخاب بازرس یا بازرسان از طرف وزرا و رؤسای سازمانها، استانداران، مدیران عامل شرکتها، رؤسای سازمانها، مدیران کل واحدهای استانی برای انجام نظارتهای لازم به طرق مقتضی و تهیه و ارایه گزارش در حیطه وظایف و مأموریتهای محوله.

د - تشویق اشخاصی که تخلفات موضوع ماده (1) این آیین نامه را گزارش نموده و گزارش آنان منجر به صدور حکم قطعی بر اساس آیین نامه شده باشد، مطابق آیین نامه ای که به پیشنهاد سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور به تصویب هیأت وزیران می رسد.

ه - پیش بینی حق فسخ برای دستگاه اجرایی در قرارداد با اشخاص حقیقی و حقوقی به منظور اعمال حق مذکور در مواردی که به تشخیص دستگاه اجرایی طرف قرارداد مرتکب یکی از اعمال بندهای ماده (1) این آیین نامه شود.

فصل سوم - تکالیف و وظایف کارکنان

ماده 3 - کلیه کارکنان دستگاههای موضوع آیین نامه مکلفند در صورت اطلاع از وقوع

اقدامات مندرج در ماده (1) نسبت به خود یا دیگر کارکنان مراتب را با ذکر مشخصات فرد یا افراد پیشنهاد کننده به هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری و مقامات مافوق اطلاع دهند تا مطابق قانون پیگیری شود.

ماده 4 - هر شخصی که در ارتباط با وظایف دستگاه‌های اجرایی از وی تقاضای رشوه شده و یا رشوه‌هاخذ شده باشد یا تلاش برای گرفتن رشوه از وی شده باشد در اولین فرصت به مسؤولان یا بازرسان موضوع‌بند (ج) ماده (2) این آیین‌نامه گزارش کامل موضوع و مشخصات شخص یا اشخاصی را که این رشوه را تقاضا نموده یا به دست آورده یا برای به دست آوردن آن تلاش کرده‌اند به مسؤولان مربوط ارایه دهد.

فصل چهارم - نحوه رسیدگی به تخلفات رشوه‌گیرندگان و مجازات‌های اداری

ماده 5 - دستگاه‌های مشمول این آیین‌نامه به ترتیب زیر برای پیگیری و رسیدگی به تخلفات موضوع ماده (1) و اعمال مجازات اقدام خواهند نمود:

الف - مقامات مندرج در ماده (12) قانون رسیدگی به تخلفات اداری چنانچه از طریق

بازرسان انتصابی به وقوع تخلفات موضوع ماده (1) این آیین‌نامه توسط هر یک از

کارکنان یا مدیران و مسؤولان مربوط اطلاع‌حاصل نمایند مکلفند حسب اهمیت موضوع نسبت

به اعمال یکی از مجازات‌های بندهای (الف) و (ب) و (ج) ماده (9) قانون رسیدگی به

تخلفات اداری اقدام نمایند.

ب - در صورت تکرار تخلف با گزارش و تأیید بازرسان یا مدیران ذی‌ربط، هیأت‌های

رسیدگی به تخلفات اداری مکلفند با توجه به میزان تخلف و حساسیت آن کارمندان متخلف

را به یکی از مجازات‌های مقرر در ماده (9) قانون یادشده (به استثنای موارد مذکور در

بند فوق) محکوم نمایند.

ج - در صورت تکرار تخلف موضوع ماده (1) این آیین نامه متخلف با تقاضای اعمال اشد مجازاتهای مندرج در ماده (9) قانون رسیدگی به تخلفات اداری به یکی مجازاتهای بازخريد خدمت، اخراج یا انفصال دایم از خدمات دولتی توسط هیأت رسیدگی به تخلفات اداری محکوم خواهد شد.

تبصره 1 - مراحل مذکور در این ماده مانع از اعمال اختیارات هیأت های رسیدگی به تخلفات اداری در ماده (9) بدون طی مراحل فوق الذکر نمی باشد و هیأت ها می توانند حسب درجه اهمیت تخلف موضوع مجازاتهای بند (ج) را برای بار اول یا دوم اعمال نمایند.

تبصره 2 - مقامات ذی ربط با توجه به ماده (13) قانون رسیدگی به تخلفات اداری می توانند کارکنانی را که پرونده آنان به هیأت های رسیدگی به تخلفات اداری ارجاع می شود حداکثر به مدت سه ماه آماده به خدمت نمایند.

تبصره 3 - دستگاه های اجرایی که مشمول قانون رسیدگی به تخلفات اداری نمی باشند مکلفند بر اساس قوانین و مقررات مربوط به خود با تخلفات مندرج در این مقررات برخورد نمایند.

تبصره 4 - در صورتی که بازرسان موضوع بند (ج) ماده (2) این آیین نامه مرتکب تخلفات بندهای ماده (1) شوند با تقاضای اعمال اشد مجازاتهای مذکور در قانون رسیدگی به تخلفات اداری به هیأت های مزبور معرفی خواهند شد. چنانچه تخلف ارتكابی بازرس عنوان یکی از جرایم مندرج در قوانین جزایی را نیز داشته باشد پرونده آنان به ترتیب مقرر در ماده (19) قانون رسیدگی به تخلفات اداری به مراجع قضایی صالح ارجاع خواهد

شد.

ماده 6 - در مورد تخلفات موضوع بندهای ماده (1) این آیین نامه که واجد جنبه جزایی است، خصوصاً بندهای (ب)، (ج)، (د) و (ه) این ماده، هیأت رسیدگی به تخلفات اداری مکلف است با رعایت ماده (19) قانون رسیدگی به تخلفات اداری مراتب را جهت رسیدگی به مراجع قضایی صالح نیز منعکس نماید.

ماده 7 - در صورتی که اشخاص حقیقی و یا حقوقی طرف قرارداد با دستگاههای اجرایی مرتکب یکی از اعمال بندهای ماده (1) آیین نامه شوند دستگاه ذی ربط مجاز به عقد قرارداد جدید با اشخاص یادشده به مدت پنج سال نمی باشد و این موضوع باید در شرایط معاملات با اشخاص حقیقی و حقوقی درج گردد.

تبصره 1 - دستگاه اجرایی مربوط موظف است مشخصات اشخاص حقیقی یا حقوقی موضوع این ماده را به سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور نیز اعلام دارد.

تبصره 2 - در صورتی که اشخاص یادشده حداقل دو بار مرتکب تخلف مندرج در این ماده گردند سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور موظف است ضمن اعلام نام آنها به کلیه دستگاههای اجرایی خودداری از انجام معامله با اشخاص مزبور را جزء شرایط عمومی پیمان لحاظ نماید.

ماده 8 - شرایط انتخاب بازرسان موضوع بند (ج) ماده (2) این آیین نامه به شرح زیر می باشد:

- الف - بازرسان باید از بین افراد امین، مطلع با حسن سابقه انتخاب شوند.
- ب - صلاحیت بازرسان می باید به تأیید واحدهای ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات هر دستگاه یا واحدهای مشابه برسد.

ج - هماهنگی، آموزش و نظارت بر کار بازرسان به عهده دفتر ارزیابی عملکرد و

پاسخگویی به شکایات دستگاه است.

د - بازرسان موظفند سوگندنامه مخصوص را که برای همین منظور توسط سازمان مدیریت و

برنامه ریزی کشور تهیه می گردد، امضا نمایند.

ه - دستگاهها می توانند حسب توانمندیها و کارآیی و حجم مسئولیت محوله و خدمات

برجسته ای که توسط بازرسان انجام می گردد به استناد ماده (6) قانون نظام هماهنگ

پرداخت کارکنان دولت تا میزان سی درصد (30%) مجموع حقوق و فوق العاده های مربوط به

عنوان فوق العاده ویژه بازرسی به بازرسان پرداخت نمایند. فوق العاده یادشده

غیرمستمر است و مشمول کسر کسور بازنشستگی نمی باشد و تا زمانی که مستخدم به عنوان

بازرس انجام وظیفه می نماید و گزارشهای بازرسی آن واصل می گردد با نظر دستگاه

ذی ربط قابل پرداخت است.

و - دستگاهها می توانند حداکثر به چهل درصد (40%) از بازرسانی که خدمات برجسته ای

برای پیگیری و کشف موارد تخلف انجام می دهند تا یک ماه حقوق و مزایا علاوه بر پاداش

پایان سال در چارچوب ماده (41) قانون استخدام کشوری و احکام مشابه به عنوان پاداش

پرداخت نمایند.

ز - بازرسان با پیشنهاد واحدهای ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات، موضوع

بخشنامه شماره 1801.35665 مورخ 1382.3.4، و با تأیید مقامات مسؤول منصوب می شوند.

دفتر مذکور می تواند با حفظ پست و مسئولیتهای مربوط و یا با تغییر عنوان پستهای

سازمانی به پست بازرس برای انجام وظایف بازرسی استفاده نماید. در هر حالت بازرسان

از فوق العاده های ویژه بازرسی بهره مند خواهند شد.

ح - در واحدهای استانی بازرسان با پیشنهاد رؤسای سازمانهای استانی یا مدیران کل استان و تأیید واحدهای ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات در مرکز منصوب می‌شوند.

ط - بازرسان منصوب از طرف استانداران علاوه بر اجرای مفاد این آیین‌نامه در استانداریها، عهده‌دار بازرسی و انجام این وظایف در سایر واحدهای استانی نیز می‌باشند.

ی - تعداد بازرسان هر دستگاه نباید از نیم درصد (0.5%) کل کارکنان تجاوز نماید.

برای موارد خاص با تأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور این درصد قابل افزایش است.

ماده 9 - در صورتی که هر یک از کارکنان واحدهای تحت سرپرستی مدیران، رؤسا و مسؤولان سازمانهای موضوع این آیین‌نامه مرتکب یکی از تخلفات مندرج در ماده (1) این آیین‌نامه شوند به مدیران و مسؤولان مربوط برای بار اول تذکر داده خواهد شد و برای بار دوم مدت شش ماه از انتصاب به سمتهای یادشده محروم و برای بار سوم تا دو سال از انتصاب به پستهای مزبور ممنوع خواهند شد.

ماده 10 - سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مکلف است بر اساس روشهای نظرسنجی از مردم و ارباب رجوع، گزارشات بازرسان و سایر منابع، هر ساله دستگاههای مشمول این آیین‌نامه را از نظر درجه سلامت اداری و میزان شیوع رشوه، طبقه‌بندی، تجزیه و تحلیل و سطح‌بندی نماید و نتایج را همراه با راهکارهای اجرایی به رییس‌جمهور و دیگر مسؤولان منعکس نماید. کلیه دستگاههای مشمول این آیین‌نامه برای انجام مطلوب این ماده مکلف به همکاری با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور می‌باشند.

ماده 11 - سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور موظف است اقدامات لازم را برای توجیه

و پیگیری اجرای این آیین نامه به عمل آورد.

ماده 12 - دستگاههای اجرایی موظفند برای اجرای دقیق این آیین نامه واحدها و گروههایی از کارکنان خود را که بیشتر در معرض دریافت و پرداخت رشوه می باشند اولویت بندی نمایند و نقاط آسیب پذیر را باجدیت و اولویت اصلاح نمایند.

ماده 13 - هرکدام از دستگاههای مشمول این آیین نامه موظفند طی حکمی یکی از معاونان دستگاه را که مسؤول اجرای طرح تکریم مردم و جلب رضایت ارباب رجوع، موضوع تصویب نامه شماره 21619ت26394هـ مورخ 1381.6.1 می باشد مسؤول پیگیری، نظارت و اجرای این آیین نامه نمایند و گزارشهای مربوط را هر شش ماه یک بار به سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور ارایه دهند. سازمان یادشده پس از جمع بندی، گزارش دستگاههای اجرایی را تهیه و به رییس جمهور و شورای عالی اداری تقدیم می کند.

تبصره 1 - به منظور ایجاد هماهنگی بین واحدهای ذی ربط در هر دستگاه اجرایی، رفع موانع و مشکلات اجرایی، دریافت گزارشات و پیگیری مستمر اجرایی این آیین نامه، کارگروهی با مسؤولیت معاون دستگاه اجرایی موضوع ماده (13) این آیین نامه و با عضویت مسؤول واحد ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات (دبیر کارگروه)، مسؤول واحد بهبود سیستمها و روشهای اداری، مسؤول واحد حراست، مسؤول هماهنگی هیأت های رسیدگی به تخلفات اداری یا رییس هیأت بدوی (در صورت تشکیل هیأت) و یکی از بازرسان تشکیل می گردد.

تبصره 2 - واحدهای حراست موظفند که نتایج بازرسیها و اقدامات قانونی خود را در خصوص این تصویب نامه به کارگروه یادشده ارایه نمایند.

ماده 14 - سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت

آموزش و پرورش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران مکلفند در جهت افزایش آگاهی عمومی مردم از قوانین و مقررات و فعالیتهای انجام شده در جهت اصلاح روشهای مورد عمل و جلب مشارکت مردم برای رفع معضلات موجود، برنامه ریزی و اصلاح برنامه های آموزشی معارف اسلامی (فرهنگ سازی) برای دانش آموزان، دانشجویان، کارگزاران دولت و کلیه افراد جامعه به منظور افزایش مهارتهای رفتاری و تغییر گرایش و نگرش ذهنی و ایجاد بستری مناسب فرهنگ فساد ستیزی اقدامات لازم را انجام دهند. دستگاہهای یادشده مکلف به همکاری با سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور می باشند.

ماده 15 - مسؤلیت پیگیری این آیین نامه بر عهده دبیرخانه ستاد ارتقای سلامت نظام

اداری و مقابله با فساد خواهد بود. دبیر ستاد یادشده گزارشی از پیشرفت کار به

رئیس جمهور و ستاد ارایه خواهد نمود.

ماده 16 - کلیه دستگاہهای مذکور در ماده (160) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی،

اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - مصوب 1383 - و نیروی انتظامی و کارکنان قوه

قضاییه، بانکها و بیمه های دولتی، نهادهای عمومی غیردولتی و شهرداریها مشمول این

آیین نامه می باشند.

محمد رضا عارف - معاون اول رئیس جمهور